

Hali ya ardhi na maeneo ya Jamii za Watu Asili na Jamii za Karibu

Ukaguzi wa kiufundi wa hali ya ardhi na maeneo ya Jamii za Watu Asili na Jamii za Karibu, michango yao kwa uhifadhi wa bayoanuai duniani na huduma za mfumo wa kiekolojia, shinikizo wanazokumbana nazo na mapendekezo ya hatua za kuchukuliwa (toleo la muhtasari)

TABARUKU

Tunatabaruku ripoti hii kwa Ghanimat Azhdari¹, kiongozi mchanga na mwenye uchu kutoka kabila dogo asili la Qashqai nchini Iran. Ghanimat alikuwa mtaalamu wa Mifumo ya Taarifa za Kijiografia (GIS) na utambuzi wa rasilimali za jamii, aliyefanya kazi kwa bidii ili kuunga mkono uhifadhi shirikishi wa maeneo yanayokuza uhai kwa maandishi akishirikiana na mashirika ya kitaifa na vyama vya kabila za wafugaji wa kuhamama nchini Iran (UNINOMAD na UNICAMEL). Ghanimat alikuwa anachangia maarifa na ujuzi wake wa kina kwa uandalizi wa ripoti hii alipokufa ghafla tarehe 8 Januari 2020. Ghanimat alikuwa na majukumu muhimu katika Kituo cha Maendeleo Endelevu na Mazingira

UNUKUZI

Unukuzi wa ripoti kamili unaopendekezwa: WWF[1], UNEP-WCMC[2], SGP/ICCA-GSI[3], LM[4], TNC [5], CI[6], WCS[7], EP[8], ILC-S[9], CM[10], IUCN[11] Hali ya ardhi na maeneo ya Jamii za Watu Asili na Jamii za Karibu: Ukaguzi wa kiufundi wa hali ya ardhi na maeneo ya Jamii za Watu Asili na Jamii za Karibu, michango yao kwa uhifadhi wa bayoanuai duniani, na huduma za mfumo wa kiekolojia, shinikizo wanazokumbana nazo na mapendekezo ya hatua za kuchukuliwa Gland, Switzerland (2021)

(CENESTA), Muungano wa ICCA na LandMark, na alikuwa anasomea shahada yake ya Uzamifu (PhD) katika Chuo Kikuu cha Guelph wakati aliaga duniani. Tunamkosoa sana. Kazi yake itaendelea kupitia kazi za watu wengi aliowagusa maishani wakati mfupi alioishi duniani.

Pia tunatambua warithi na walenzi wa kitamaduni wa ardhi na maji wanaounda msingi wa ripoti huu, na wale ambao waandishi walitawanyika kijiografia kwenye maeneo yao ya kijadi wakakaa wakati wa uandishi wa ripoti hii.

WACHANGIAJI

Ripoti hii inatokana na mchakato jumuishi wa uandishi ulioanza kwa ushirikiano na mashirika na programu zifuatazo ili kuleta pamoja mawazo na maoni, na maswali ya utafiti pamoja na data, uchanganuzi na utaalumu. Kwa pamoja walitoa mwongozo wa kimkakati kuhusu uchanganuzi, ufasiri wa matokeo na uandishi wa rasimu ya ripoti (mashirika yameorodheshwa kwa mpangilio wa kialfabeti):

- Asociación Latinoamericana para el Desarrollo Alternativo (ALDEA)
- La Coordinadora de las Organizaciones Indígenas de la Cuenca Amazónica (COICA)
- Conservation Matters LLC
- Conservation International (CI)
- International Land Coalition Secretariat (ILC Secretariat)
- International Union for Conservation of Nature (IUCN)
- GEF Small Grants Programme, ICCA-Global Support Initiative (ICCA GSI)
- LandMark (Global Platform for Indigenous and Community Lands)
- RECONCILE/ILC Rangelands Initiative-African Component
- The Nature Conservancy (TNC)
- United Nations Development Programme (UNDP) Equator Prize
- United Nations Environment Programme World Conservation Monitoring Centre (UNEP-WCMC)
- Wildlife Conservation Society (WCS)
- World Resources Institute (WRI)
- World Wide Fund for Nature (WWF)

Waandishi Wakuu

- Colleen Corrigan, Conservation Matters LLC
- Heather C. Bingham, UN Environment Programme World Conservation Monitoring Centre (UNEP-WCMC)

- Joost Van Montfort, WWF International

Timu ya kiufundi ya Wanasayansi na watoaji data

- Ward Anseeuw, International Land Coalition Secretariat/Landmark
- Scott Atkinson, UNDP
- Heather C. Bingham, UN Environment Programme World Conservation Monitoring Centre
- Pam Collins, Conservation International
- Colleen Corrigan, Conservation Matters LLC
- Brandie Fariss, The Nature Conservancy
- Joe Gosling, UN Environment Programme World Conservation Monitoring Centre
- Pablo Izquierdo, WWF-Norway
- Nina Kantcheva, UNDP
- Peter Ken Otieno, RECONCILE/Rangelands Initiative-African Component
- Christina Kennedy, The Nature Conservancy
- Paola Maldonado Tobar, Asociación Latinoamericana para Desarrollo Alternativo, ALDEA
- Jim Oakleaf, The Nature Conservancy
- David Patterson, WWF-UK
- Sushma Shrestha, Conservation International
- Jessica Stewart, UN Environment Programme World Conservation Monitoring Centre
- Katie Reytar, World Resources Institute

- ^[1] World Wide Fund for Nature
- ^[2] UN Environment Programme World Conservation Monitoring Centre
- ^[3] GEF Small Grants Programme, ICCA-Global Support Initiative
- ^[4] LandMark Global Platform of Indigenous and Community Lands
- ^[5] The Nature Conservancy

- ^[6] Conservation International,
- ^[7] Wildlife Conservation Society
- ^[8] UNDP Equator Prize
- ^[9] International Land Coalition Secretariat
- ^[10] Conservation Matters LLC
- ^[11] International Union for Conservation of Nature

Kikundi cha uendeshaji shughuli na ukaguzi

- Andrea Burgess, TNC
- Jamison Ervin, UNDP
- José Gregorio Díaz Mirabal, Coordinadora de las Organizaciones Indígenas de la Cuenca Amazónica (COICA)
- Alain Frechette, Rights and Resources Initiative
- Delfin Jr. Ganapin, WWF International
- Terence Hay-Edie, UNDP-implemented GEF Small Grants Programme (SGP)
- Holly Jonas, ICCA Consortium
- Naomi Kingston, UN Environment Programme World Conservation Monitoring Centre
- Michael Looker, The Nature Conservancy
- Judy Oglethorpe, WWF-US
- Pablo Pacheco, WWF-US
- Michael Painter, Wildlife Conservation Society
- Zack Romo, Coordinadora de las Organizaciones Indígenas de la Cuenca Amazónica (COICA)
- David Rubio, International Land Coalition Secretariat/Landmark
- Jenny Springer, IUCN
- John Tayleur, UN Environment Programme World Conservation Monitoring Centre
- Dave de Vera, Philippine Association for Intercultural Development (PAFID)
- Peter Veit, World Resources Institute
- Kristen Walker-Painemilla, Conservation International

Wawakilishi na wataalamu wafuatao wa IPLC walikagua ripoti:

- Dominique Bikaba, Strong Roots, Biodiversity Network, International Forum on Biodiversity and International Forum of Indigenous Women
- Joji Carino, Forest Peoples Programme
- Minnie Degawan, Kankanaey/Igorot/Conservation International
- Maurizio F. Ferrari, Forest Peoples Programme
- Cindy Julianty, Working Group ICCAs, Indonesia
- Kasmita Widodo, Working Group ICCAs, Indonesia
- Edward Loure, Ujamaa Community Resource Team (UCRT), Tanzania
- Roberto Múkaro Borrero, Tribal Link Foundation
- Lucy Mulenkei, Indigenous Women
- Hindou Oumarou Ibrahim, IPACC
- PACOS Trust, Malaysia
- Giovanni Reyes, Sagada-born Kankanaey-Igorot, Philippine ICCA Consortium
- Makko Sinandai, Ujamaa Community Resource Team (UCRT), Tanzania
- Yolanda Teran, Indigenous Women Network on Biodiversity from Latin America and the Caribbean, RMIB-LAC

Wachangiaji Wengine:

- Muundo wa ripoti: Ralph Design Ltd
  - Usanifu wa picha: Ines Hirata
- Toleo lilibadilishwa la hifadhidata ya ardhi za IPLC iliyoundwa kwa ajili ya ripoti inapatikana, matumizi yake yanategemea masharti mahususi ya matumizi, kutoka UNEP-WCMC. Tafadhali wasiliana na protectedareas@unep-wcmc.org. Kanusho: Picha zote katika toleo hili lilibadilishwa zimechaguliwa kutoka hifadhidata ya WWF na UNDP Equator Prize, ilipofaa, muundo ulibuniwa ili kuhakikisha wahusika wanatoa idhini. Tafadhali rejelea ukurasa wa 23 ili kuona vyanzo vya picha.

1 Ukurasa wa kumbukumbu ya Ghanimat: www.iccaconsortium.org/index.php/2020/01/08/a-tribute-to-ghanimat-azhdari/

ORODHA YA VIFUSHO

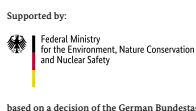
CBD	Convention on Biological Diversity	IUCN	International Union for Conservation of Nature
DPI	Development Potential Index	KBA	Key Biodiversity Area
FPIC	Idhini ya bila malipo, anayoarifwa mshiriki kabla kushiriki	Non-IPLC PA	Eneo linalolindwa chini ya utawala wa mshiriki mwingine (kwa mfano umma au binafsi) isipokuwa Jamii za Watu Asili na Jamii Miliki za Maeneo Mipango ya utawala unaoshirikiwa inajumuishwa katika aina hii.
GBF	Post 2020 Global Biodiversity Framework	OECD	Mbinu Nyingine Zifaazo za Uhifadhi Kulingana na Eneo
GEF	Global Environment Facility	PA	Eneo Linalolindwa
GHM	Global Human Modification	UNDRIP	Mkataba wa Umoja wa Mataifa wa Haki za Jamii za Watu Asili
IBA	Important Bird and Biodiversity Area	WD-OECD	Hifadhidata ya Kimataifa ya Mbinu Nyingine Zifaazo za Uhifadhi Kulingana na Eneo
ICCAs	Maeneo yanayolindwa ya Jamii za Watu Asili na Jamii za Karibu; Pia Hurejelewa kama Maeneo ya Maisha	WDPA	Hifadhidata ya Maeneo Yanayolindwa Duniani
IPLCs	Jamii za Watu Asili na Jamii Miliki za Maeneo		
IPLC PA	Eneo linalolindwa chini ya utawala wa Jamii za Watu Asili na /au Jamii Miliki za Maeneo		

USHIRIKIANO

Ripoti hii ni matokeo ya ushirikiano wa kipekee na mpana wa mashirika na watu muhimu kutoka jamii tofauti lakini wenye lengo moja shirikishi: kuelewa vyema zaidi, kuangazia na kusaidia Jamii za Watu Asili na Jamii za Karibu (IPLCs) na jukumu lao muhimu katika uhifadhi na uendelevu. Majadiliano ya awali yalianza katika Kongamano la Bali mnamo Januari 2019 lililoandaliwa kwa ushirikiano wa WWF Governance Practice na Muungano wa ICCA. Makongamano zaidi yaliandaliwa na UNEP-WCMC na WWF mjini Cambridge, Uingereza (Machi 2019) na WRI mjini Washington DC (Julai 2019). Makongamano haya yaliandaa njia kwa mikutano ya kiufundi na ujenzi wa ushirikiano mpana wa kimkakati. Mashirika yaliyoshiriki katika maandalizi ya ripoti yanajumuisha Mashirika Yasiyo ya Serikali ya kimataifa ya Uhifadhi, Mashirika Yasiyo ya Serikali ya utetezi wa haki za kibinadamu, mashirika ya kimataifa, Mashirika ya Umoja wa Mataifa (UN), wataalamu wa IPLC, watu binafsi na wengine kama vile wawakilishi wa mashirika yanayoongozwa na IPLCs. Wadau hawa wote waliungana wakaleta pamoja ujuzi wao, utaalamu na rasilimali, na mwoyo wa kujitolea wa kushiriki maelezo na mawazo kwa ajili ya lengo lao moja lililowaleta pamoja. Mchakato wazi wa mashauriano ulitumika ili kuhakikisha kuna ripoti muhimu ya IPLCs na mashirika yanayouia kuwaunga mkono. Lengo lilikuwa ni kuyaoanisha na bali sio kuleta ukinzano wa ujumbe au maelezo yanayoangaziwa na IPLCs wenyewe, na kuandaa njia kwa hatua mbalimbali, ushirikiano zaidi na utafiti zaidi katika siku za baadaye.

Vyanzo vya data na vyanzo vidogo vinavyohusiana vimejadiliwa katika ripoti ili IPLCs, asasi za kiraia, wafadhili, mashirika ya serikali na mengine wanaweza kutumia matokeo kwa ajili ya mahitaji yao na/au ushirikiano wao. Kushughulikia mapengo yaliyotambulishwa katika ripoti hii ya kiufundi kunahitaji uwekezaji mwafaka na mkubwa wa muda na rasilimali. Pia kutahitaji mchango kutoka kwa washirika na mashirika mbalimbali, hasa IPLCs ambao ni wamiliki haki na walenzi wa ardhi yao, maeneo, maji na rasilimali zao. Ushirikiano wa kimataifa, wenye uwazi na wa kujitolea wa mashirika mbalimbali ndio tu utaruhusu uelewa wa kina, mpana na sahihi wa michango ya IPLCs kwa ulinzi wa mazingira asili, shinikizo wanazokumbana nazo, na fursa za kuunga mkono vipaumbele na mielekeo iliyobainishwa na jamii.

Waandishi na wachangiaji wa ripoti wanaelekeza IPLCs jinsi matokeo yaliyowasilishwa hapa yanavyopaswa kuchukuliwa hatua mahususi na wadau husika. Ingawa mapendekezo mapana yametolewa kwa ushauriano na wawakilishi wa IPLC, sera zozote mahususi zinazotokana na matokeo ya ripoti hii sharti zijadiliwe zaidi na IPLCs na kuoanishwa na data yao pamoja na kuoanishwa na mifumo yao ya kiasili ya maarifa ya eneo mahususi. Mapendekezo yaliyotolewa kwenye ripoti hii yanajumuisha: (1) Haki za ardhi, maji na rasilimali za IPLCs zinapaswa kutambulishwa na kutangazwa rasmi, na (2) wanapaswa kutambuliwa ipasavyo, wapewe ulinzi na kuungwa mkono kwa michango yao katika uhifadhi. Mbinu za kuwatambua na kuwaungwa mkono zinazofaa kwa hali fulani zinapaswa kufafanuliwa na IPLCs wenyewe kila wakati.

Empowered lives. Resilient nations.

Yaliyomo

Tabaruku	2	1. Usuli wa utafiti	7
Unukuzi	2	Mpangilio wa ripoti kamili	7
Wachangiaji	2	Madhumuni ya ripoti.....	7
Orodha ya vifusho	3	2. Muhtasari mkuu wa matokeo muhimu. .	11
Ushirikiano	3	3. Utafiti wa siku zijazo na hatua zinazopendekezwa.....	15
		Mwito wa kushirikiana kuchukua hatua	19
		4. Hitimisho	21
		Shukrani kwa Vyanzo Vya Picha.....	23

1. Usuli wa utafiti

Makala hii fupi inatoa muhtasari wa matokeo na mapendekezo ya *Hali ya ardhi na maeneo ya Jamii za Watu Asili na Jamii za Karibu: Ukaguzi wa kiufundi wa hali ya ardhi na maeneo ya Jamii za Watu Asili na Jamii za Karibu, michango yao kwa uhifadhi wa bayoanuai duniani, na huduma za mfumo wa kiekolojia, shinikizo wanazokumbana nazo na mapendekezo ya hatua za kuchukuliwa* (WWF na wengine., 2021). Muhtasari huu pia unapatikana katika Kireno na Kiswahili.²

Mpangilio wa ripoti kamili

Ripoti ya hali ya ardhi na maeneo ya Jamii za Watu Asili na Jamii za Karibu inachunguza jukumu muhimu la Jamii za Watu Asili na Jamii za Karibu (IPLCs) huchukua katika uhifadhi wa duniani. Baada ya ufanuzi wa madhumuni ya ripoti na Muhtasari Mkuu, ripoti kamili inajadili usuli wa utafiti. Utangulizi unatoa mwanga wa hali ya maarifa kuhusu ardhi na maeneo ya IPLC, na kujadili jinsi matokeo ya ripoti sharti yafasiriwe. Ripoti inagusia uhusiano na tofauti kati ya Jamii za Watu Asili na Jamii za Karibu, na jinsi ardhi za IPLCs inaendelea kukua katika baadhi ya maeneo yanayolindwa. Sura ya tatu inafanua miktadha ya kisheria na sera, na inafuatwa na sura inayofanua mbinu zilizotumika kuzalisha msingi wa ardhi ya IPLC na kuendeleza uchanganuzi unaofuata. Sura ya 5 inatoa matokeo ya tathmini ya kimataifa kuhusu upana wa ardhi za IPLC, uhusiano wake na Maeneo Muhimu ya bayoanuai, huduma muhimu za mfumo wa kiekolojia duniani, na kanda za ardhi ya nchi kavu. Sura hii inaendelea kujadili hali ya kiekolojia ya ardhi ya IPLC, na shinikizo za maendeleo ambazo ardhi hii inaweza kukumbana nazo katika siku za baadaye. Mifano miwili ya kitaifa inafanuliwa katika sura ya 6. Sehemu za mwisho za ripoti zinatoa mapendekezo yanayotokana na matokeo na mashauriano na IPLCs na mwito wa kuchukua hatua na kauli ya kuhitimisha.

Sera na sheria nyingi katika viwango vya kitaifa na kimataifa bado hazijafaulu kutoa utambuzi wazi na usaidizi unaobainika na ufaao kwa IPLCs.

Madhumuni ya ripoti

Ingawa kuna ongezeko la uhamasishaji wa jukumu muhimu ambalo IPLCs zinachukua katika kufanikisha malengo ya kimataifa ya uhifadhi, sera na sheria nyingi katika kiwango cha kitaifa na kimataifa bado hazijafaulu kutoa utambuzi wazi na usaidizi unaobainika na ufaao kwa IPLCs, au zinapunguza urasimishaji wa haki za ardhi na rasilimali. Huku tishio kadhaa zikiibuka kwa IPLCs na ardhi yao, na sawia na mazingira asili wanayolinda, ni wakati wa mabadiliko².

Ripoti hii ya kiufundi inaonyesha kitakwimu viwango vya ardhi za IPLC na maeneo ya maji yanayopatikana katika ardhi hiyo, na michango yake kwa uhifadhi wa bayoanuai na huduma muhimu za mfumo wa kiekolojia. Ripoti hii inakuja wakati ambapo kuna dharura ya kuwa na aina hii ya ushirikiano na uchanganuzi ikizingatiwa upotezaji usiotarajiwa wa bayoanuai ulimwenguni na athari zake kwa mabadiliko ya tabianchi, kusambaa kwa kasi kwa magonjwa ya kuambukiza, ukuaji wa maendeleo usio endelevu, tishio zinazoongezeka za mioto, na kupotea kwa njia za kujikimu kutokana na sababu mbalimbali za moja kwa moja au zisizo za moja kwa moja. Inatarajiwa kwamba ripoti hii itasaidia kufanya maamuzi ya kisera katika kiwango cha kimataifa, na kuongeza ushirikiano miongoni mwa mashirika yanayolenga kuunga mkono IPLCs katika kudumisha utamaduni wao, lugha na njia zao za kujikumu na mazingira wanayoyahifadhi.

Mbali na bayoanuai, hatua ya dharura inahitajika kuhusiana na kupotea kwa IPLCs na tamaduni na desturi zao. Ingawa sheria za kuwalinda zipo, mara nyingi huwa hazitekelezwi, Hata hivyo, mifumo ya usaidizi kwa IPLCs inaendelea kukua katika baadhi ya maeneo. Wanachama wengi wa IPLCs wanajitolea mhanga katika kulinda maeneo muhimu duniani; katika mwaka wa 2019 pekee, zaidi ya watu 200 waliuawa wakitetea mazingira na haki zao za kufurahia mazingira, 40% yao walikuwa watu kutoka Jamii za Watu Asili (Global Witness, 2020)³.

- 2 Tathmini na matokeo yaliyowasilishwa hapa hayatofautishi kati ya Jamii za Watu Asili na Jamii Miliki za Maeneo. Na, hata hivyo, inabainishwa kwamba kuna tofauti muhimu zilizopo kati ya jamii hizi. Jamii za Watu Asili zina sifa fulani ambazo Jamii za Karibu huenda hazina, zikijumuisha baadhi ya tofauti kubwa kwa uhifadhi wa bayoanuai, kama vile uhusiano thabiti wa utamaduni na/au imani na maeneo ya vizazi vyao vya kale na rasilimali zao asili. Jamii za Watu Asili pia zina haki za kipekee chini ya sheria za kimataifa, kama inavyopatikana katika Mkataba wa Umoja wa Mataifa wa Haki za Jamii za Watu Asili (Baraza la Umoja wa Mataifa, 2007). Haki za Jamii za Karibu hazijabainishwa wazi katika sheria za kimataifa, ingawa kuna ukuaji wa sheria zinazoshughulikia jamii zisizo asili ambazo mila na tamaduni na mienendo yao ya maisha ina uhusiano wa karibu mno na ardhi yao na maeneo wanayoishi. Uhusiano huu huenda ukawa unafanana na ule wa Jamii za Watu Asili lakini usichukuliwe kuwa sawa. Haki za wakulima wadogo maskini zinafanuliwa wazi zaidi na Umoja wa Mataifa kuliko haki za Jamii za Karibu. Sera za serikali zinaweza kutatanisha zaidi tofauti katika ya Jamii za Watu Asili na za Karibu, hasa katika nchi ambazo Jamii za Watu Asili zilizojitangaza hazijatambulishwa kama Jamii za Watu Asili. Jamii za Watu Asili na Jamii za Karibu pia zinaweza kujipata katika mgogoro miongoni mwao, mifano ni katika hali ambapo Jamii za Karibu zimenyemela ardhi za Jamii za Watu Asili kutokana na sababu za kijamii na kiuchumi. Kama zilivyo Jamii za Watu Asili, Jamii za Karibu si sawa. Jamii za Karibu katika muktadha wa ripoti hii ni jamii zilizo na umiliki wa kijamii na/au usimamizi wa ardhi, uwe wa kisheria au wa kuridhi na wanakubaliwa kimila kutumia ardhi hiyo. Pia wana uhusiano thabiti wa kijamii na kitamaduni kwa ardhi na maeneo yao. Swala ikiwa Jamii za Watu Asili au Jamii za Karibu ni warithi na walenzi halisi wa ardhi ya kijamii hutofautiana kati ya nchi na nyingine. Ripoti hii inatambua masuala haya changamano na inawaelekeza wasomaji marejeleo mengine kwa maelezo zaidi.
- 3 Kwa mifano angalia Makubaliano wa Escazu kwenye www.cepal.org/en/escazuagreement, the Regional Agreement on Access to Information, Public Participation and Justice in Environmental Matters in Latin America and the Caribbean.

Ili kuonyesha umuhimu mkubwa wa uhifadhi wa ardhi za IPLC, ripoti inafafanua kiwango cha mwingiliano kati ya ardhi za IPLC na maeneo ya maji yanayohusiana na ardhi hiyo yenye maeneo muhimu ya bayoanuai, kanda tofauti za kiekolojia, huduma muhimu za mifumo ya kiekolojia duniani, na maeneo yaliyo katika hali nzuri za kiekolojia. Ripoti inajadili shinikizo IPLCs wanazokumbana nazo, ambazo zina uwezo wa kupunguza uwezo wao wa siku zijazo wa kuhifadhi mazingira asili na thamani inayohusishwa nayo ya kitamaduni na kiroho.o. Ingawa IPLCs ni walinzi wa maeneo mengi ya pwani na ya baharini, mipaka ya ripoti hii ni kwenye ardhi ya nchi kavu kutokana na ukosefu wa data ya kimataifa ya pwani na baharini ya maeneo ambayo IPLC wanakalia.

Ripoti inafanyia majaribio hoja zifuatazo:

1. IPLCs ni walinzi wafaa wa bayoanuai na huduma za mifumo ya kiekolojia.
2. Ardhi za IPLCs zinakumbwa na shinikizo kwa viwango vikubwa.
3. Ardhi na maeneo ya IPLC inahitaji hatua za haraka kuchukuliwa na uwekezaji mkuu kuitambua ipasavyo, na pia (lakini sio tu) kutoa usaidizi wa kisiasa, kisheria na kifedha .
4. Malengo kabambe na yenye kuleta mabadiliko katika bayoanuai duniani katika kipindi cha baada ya 2020 yanaweza tu kutimizwa kupitia utambuzi na utekelezaji wa haki na mifumo ya utawala ya IPLCs juu ya ardhi na maeneo yao.

Ripoti hii inajenga na kuendeleza tafiti na ripoti za awali kwa njia tatu kuu:

1. Inapanua mipaka ya data kujumuisha ardhi za Jamii za Watu Asili na Jamii za Karibu na kupanua eneo lililochanganuliwa kutoka nchi na maeneo 87 (Garnett et al., 2018) hadi 132.
2. Inatoa tathmini ya hivi karibuni ya hali ya kiekolojia ya ardhi za IPLC, ikishughulikia sekta mbalimbali kuliko zile zinazoshughulikiwa katika tafiti nyingine, ikitumia mabadiliko ya mwanadamu kama njia ya kubaini hali ya kiekolojia⁴.
3. Inachunguza shinikizo zinazoweza kutokea katika siku zijazo kwenye ardhi za IPLC.

4 Kulingana na hifadhidata ya Global Human Modification na Kennedy na wengine. (2018); Angalia Kiambatisho 1 ili upate ufafanuzi kamili.

2. Muhtasari mkuu wa matokeo muhimu

Wakati mazingira yanapokabiliwa na tishio ambazo hazijawahi kushuhudiwa, viongozi wa wa jamii wanakuwa muhimu zaidi katika kusimamia maliasili kwa manufaa ya watu na mazingira. Mojawapo ya changamoto kuu ni kutambua njia zifaa za kuwezesha uthabiti na usalama wa walenzi wa mazingira ya maeneo wanayomiliki duniani kote. Ili kuitikia mwito huu, baadhi ya mashirika na wachangiaji wa uhifadhi wamefanya kazi kwa kushirikiana katika muda wa miezi mingi ili kuandaa mchakato wazi wa uchanganuzi, kwa kushauriana na kuzungumza na wawakilishi na wataalamu wa Jamii za Watu Asili na Jamii za Karibu (IPLC), ili kuafikia matokeo ya kiufundi ya uhifadhi wa ardhi za IPLC, na kutoa mapendekezo yanayohusiana kwa mashirika yanayofanya kazi na IPLCs, au yale ambayo shughuli zao zinaweza kuwaathiri.

Uchanganuzi huu wa kimataifa wa ardhi za IPLC⁵ unatoa tathmini inayotokana na misingi ya kisayansi ambayo inaweza kutumika kuongoza uundaji sera, tafiti na hatua nyingine zinazohusiana na IPLCs na mila na mienendo yao ambayo ina uwezo wa kuwa na matokeo mazuri ya uhifadhi wa mazingira duniani kote. Hata kama matokeo yanatokana na data bora zaidi inayoweza kupatikana, matokeo huenda yasionyeshe kiwango halisi chaardhi za IPLC⁶. Kwa kulenga uhifadhi, matokeo pia hayawezi kuangazia thamani nyingine mbalimbali za ardhi za IPLC, kama vile thamani za kitamaduni na kiimani ambazo mara nyingi huingiliana na kujumuishwa katika miktadha ya kijamii, kisiasa, kiuchumi na kijiografia. Licha ya vikwazo hivi, matokeo yafuatayo muhimu yanatoa ushahidi wa kusonga mbele tukiongozwa na ajenda inayoshirikiwa ya kuheshimu, kutambua na kukuza usaidizi kwa wale wanaochukua jukumu muhimu la kulinda mazingira asili, na wale ambao jukumu lao na ustawi wao ni muhimu ili kufanikisha Malengo ya Maendeleo Endelevu.

Ripoti inaonyesha kwamba:

1. Jamii za Watu Asili na Jamii za Karibu (IPLCs)⁷ ni walenzi muhimu wa maliasili yaliyosalia duniani. Kwa hivyo, kufikia malengo mengi katika mfumo wa bayoanuai duniani katika kipindi cha baada ya 2020 hakutawezekana bila ardhi na maeneo haya kutambuliwa, kudumishwa, kulindwa na kurejeshwa katika hali yake na IPLCs. IPLCs wanastahili kutambuliwa haki zao na mamlaka yao ya usimamizi na pia kuungwa mkono kwa usawa na kushiriki ifaavyo

katika hatua hizi za kimataifa. Ripoti hii ya kiufundi ilitambua kwamba angalau 32%, na milioni 43.5 ya km², ya ardhi ya kimataifa na sehemu za maji zinazohusishwa inamilikiwa au kusimamiwa na IPLC, aidha kupitia mifumo ya kisheria au ya kimila⁸. Hii ni ongezeko kutoka makadirio ya hapo awali yaliyotokana na mbinu za utafiti sawia (angalia IPBES, 2019), hali inayotokana zaidi na ongezeko la ardhi za Jamii za Karibu. Matokeo haya ni muhimu ikilinganishwa na ukweli kwamba ni 15.4% tu ya ardhi ya dunia iliyo katika maeneo yanayolindwa (UNEP-WCMC na IUCN, 2021), ingawa kuna mwingiliano kati ya matumizi haya mawili ya ardhi. IPLCs sharti watambuliwe kama wamiliki wa haki muhimu na wafanya maamuzi katika uhifadhi na matumizi endelevu ya maliasili. Michango yao ya kihistoria na ya sasa kwa uhifadhi, pamoja na haki zao na mamlaka yao ya uongozi, sharti itambulishwe na kuungwa mkono, hasa katika mfumo wa bayoanuai duniani katika kipindi cha baada ya 2020 na utekelezaji wake.

Kufikia malengo mengi katika mfumo wa bayoanuai duniani katika kipindi cha baada ya 2020 hakutawezekana bila ardhi na maeneo haya kutambulishwa, kudumishwa, kulindwa na kurejeshwa katika hali yake na IPLC .

2. Kiwango kikubwa cha ardhi za IPLC kiko katika hali nzuri ya kiekolojia. Asilimia sitini na tano ya ardhi za IPLC haijaathiriwa sana na shughuli za binadamu, kumaanisha kwamba ardhi ni asili au ardhi ambayo haijaathiriwa kwa kiwango kinachozidi 10% na shughuli za binadamu. Inadhihirika kwamba mifumo hii imara ya kiekolojia inachukua jukumu kubwa katika kupunguza mabadiliko ya tabianchi (Martin na Watson, 2016). Asilimia 27% zaidi ya ardhi za IPLC inakumbwa na viwango wastani vya mabadiliko yanayotokana na shughuli za binadamu. Kwa jumla, 91% ya ardhi za IPLC zipo katika hali nzuri au wastani ya kiekolojia, hali inayotoa ushahidi zaidi kwamba ulinzi wa IPLC wa ardhi unaambatana na uhifadhi wa bayoanuai.

3. Ardhi ya IPLC iliyo katika hali nzuri ya kiekolojia ni kubwa ulimwenguni. Kati ya ardhi yote duniani iliyo katika hali nzuri ya kiekolojia, angalau 42% yake ni ardhi zilizo chini ya IPLC. Ardhi ikilinganishwa na maeneo yanayolindwa chini ya uongozi wa kundi lingine IPLCs⁹ wasipojumuishwa, ardhi ya IPLC katika hali nzuri ya kiekolojia ni 17.5% ya ardhi ya nchi kavu duniani. Baadhi ya maeneo haya yana uwezekano wa kuwa mandhari muhimu ya kibayolojia na kitamaduni ambayo yanaafikia uhifadhi na matokeo thabiti ya hali ya hewa huku yakieleza haki za Jamii za Watu Asili, na kudumisha thamani za kitamaduni na kiimani na thamani nyinginezo. Matokeo kwamba ardhi za IPLC zipo katika hali nzuri ya kiekolojia ni muhimu kimataifa kwa kuwa yanatetea kwamba hatua za siku zijazo za uhifadhi za kimataifa zinahitaji uungwaji mkono na ushirikiano na walenzi hasa wa maeneo haya muhimu.

4. Ardhi za IPLC na sehemu za maji zinazohusishwa na ardhi hujumuisha na kulinda sehemu kubwa ya ardhi, hasa iliyo muhimu kwa bayoanuai. Utafiti uligundua kwamba angalau 36% ya ardhi duniani inayoshughulikiwa na Maeneo Muhimu ya Mfumo Asili (Key Biodiversity Areas - KBAs) inajumuishwa katika ardhi za IPLC, na zaidi ya nusu ya sehemu hiyo hailindwi kwa njia nyingine. Aidha, hifadhidata ya kimataifa ya KBA ingali inaandaliwa na bado haijakamilika. Baada ya utambulisho kamili wa KBA kukamilika, eneo ambapo KBA na ardhi za IPLC zinaingiliana huenda likaongezeka. Matokeo haya yanaonyesha umuhimu wa IPLCs kwa maeneo muhimu ya bayoanuai.

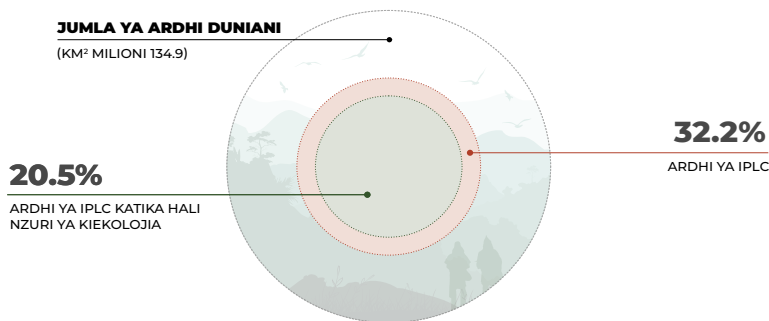
5. Uhifadhi wakilishi wa kiekolojia unategemea walenzi wa IPLC, na kwa hivyo, hii inaweza kufikiwa tu kupitia mbinu zifaazo za utambuzi na uungaji mkono ardhi ya IPLC na haki za rasilimali. Ardhi za IPLC zinapatikana katika angalau 75% ya kanda 847 za kiekolojia duniani za ardhi ya nchi kavu, na ardhi hiyo ya IPLC iliyotathminiwa katika ripoti hii inajumuisha jumla ya kanda 14 za kiekolojia. Katika baadhi ya kanda za kiekolojia, usimamizi wa IPLC ndio njia ya pekee ya kulinda bayoanuai. Kwa hivyo, ustawi wa kanda hizi za kiekolojia hutegemea kikamilifu kuwepo kuwepo kila wakati, usimamizi na ulenzi wa IPLCs.

6. Kuunga mkono IPLC kama walenzi wa mazingira asili kunatoa manufaa na huduma nyingi kwa binadamu wote. Karibu robo moja ya ardhi za IPLC ina viwango vikubwa vya huduma za mfumo wa kiekolojia zinazotolewa katika kiwango cha kimataifa. Takwimu hii inatokana na mkusanyiko wa huduma 15 zikiwemo maji safi na utoaji wa kaboni. Kwa muhtasari, ardhi za IPLC na kazi za walenzi wake inatoa manufaa ya kimazingira, kama vile kujenga mnepo wa tabianchi ambayo yanafurahiwa zaidi mipaka ya ardhi hiyo. Kutambua kikamilifu na kuandika kuhusu jukumu la kihistoria ambalo IPLCs hufanya katika kudumisha mazingira haya kwa ajili ya wote ni jambo jipya kwa kiwango fulani.

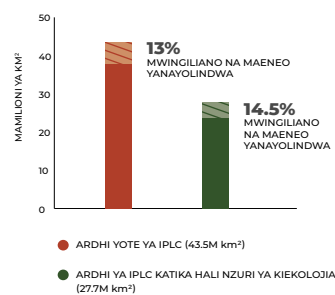
7. Karibu robo ya ardhi za IPLC inaweza kukumbwa na shinikizo kubwa za maendeleo katika siku zijazo. Hii inajumuisha maeneo ambapo hali za eneo ni nzuri kwa maendeleo ya siku zijazo ya bidhaa (kama vile kutoka uzalishaji wa nishati, utafutaji madini, kilimo cha viwanda na ukuaji wa miji) kuibuka zaidi, na athari hasi zinazoweza kutokea kwa IPLCs na hali za kiekolojia za ardhi yao. Kwa sasa, 80% ya ardhi ya IPLC inayokumbwa na uwezekano mkubwa wa shinikizo za maendeleo ingali katika hali nzuri au hali wastani ya kiekolojia. Kwa hivyo, sehemu hizi ni muhimu kwa kufikiwa ili kudumisha walenzi wake na haki zao na kupunguza tishio ambazo zitaharibu mazingira au IPLCs.

8. Matokeo ya kimataifa hayawezi kubadilishwa kuwa sera za kiwango cha kitaifa bila tathmini ya kina inayojumuisha hifadhidata zifaazo za kitaifa, na kimsingi, ushiriki kamilifu wa IPLCs. Mifano ya Ecuador na Ufilipino, inayowasilishwa kwenye ripoti hii, inaonyesha kwamba thamani mahususi za uhifadhi wa ardhi za IPLC inatofautiana kutoka nchi moja hadi nyingine. Katika nchi zote mbili, ardhi za IPLC zinachangia kwa kiwango kikubwa, lakini kwa kiwango tofauti, kwa uwakilishi wa kiekolojia na jumla ya maeneo ya umuhimu kwa bayoanuai. Ardhi za IPLC katika nchi zote mbili huenda zikakumbwa na ongezeko la shinikizo katika siku zijazo, lakini mwikio kwa shinikizo hizi utatofautiana kutegemea nchi na mahitaji ya IPLCs.

ARDHI ZA JAMII ZA WATU ASILI NA JAMII ZA KARIBU (IPLC): PICHA HALISI YA KIMATAIFA

MWINGILIANO KATI YA ARDHI ZA IPLC NA MAENEO YANAYOLINDWA

⁹ Maeneo haya pia yanarejelewa kama 'Maeneo yasiyo ya IPLC yanayolindwa' katika uchanganuzi wa data katika ripoti hii. Neno 'Maeneo yasiyo ya IPLC yanayolindwa' linafafanua eneo lolote lililotwaliwa na Jamii za Watu Asili au Jamii za Karibu (IPLCs). Mipango ya utawala unaoshirikiwa inajumuishwa katika aina hii.

3. Utafiti wa siku zijazo na hatua zinazopendekezwa

Ripoti hii ya kiufundi inatoa ushahidi wa uchambuzi kwamba malengo ya kimataifa ya uhifadhi yanaweza kufikiwa tu kupitia ushirikiano na IPLCs na kupitia utambuzi wa michango, suluhisho na usimamizi wa kihistoria na wa sasa wa IPLC. Uendelevu wa michango na suluhisho za IPLCs kwa mgogoro wa bayoanuai unategemea utambuzi kamili na uzingatiaji wa haki zao, huku wakisaidiwa kupitia mbinu mbalimbali¹⁰. Matokeo yanayotokana na mbinu za kisayansi kutoka ripoti hii yanatoa fursa mbalimbali za hatua zinazoweza kuchukuliwa katika taaluma ya utafiti, sera na sheria, ufadhili, ujenzi wa uwezo, utetezi na uhamasishaji na mikakati ya mashirika.

Uendelevu wa michango na suluhisho za IPLCs kwa mgogoro wa bayoanuai unategemea utambuzi kamili na uzingatiaji wa haki zao, wakiungwa mkono kupitia mbinu mbalimbali

Mapendekezo haya yanalenga Jamii za Watu Asili na pia *Jamii za Karibu ambapo Jamii za Karibu, kama zinavyofafanuliwa katika ripoti hii, huonyesha sifa mojawapo au zaidi za sifa zifuatazo: kuwa na haki za kimila, kuwa na uhusiano thabiti wa kitamaduni na ardhi yao kama walenzi wake, au kujitambulisha kama wenye sifa za Jamii za Watu Asili licha ya serikali kutowatambua kama Jamii za Watu Asili.*

Tukizingatia kwamba mapendekezo haya si mkusanyiko kamili wa mapendekezo, yanatokana na matokeo ya ripoti hii na kwa ushirikiano na wachangiaji na IPLCs waliokagua matokeo na wakapendekeza hatua za kuchukuliwa.

Mapendekezo haya na hatua muhimu yanaweza kutekelezwa na serikali, mashirika ya kimataifa, na mashirika yasiyo ya serikali kama vile mashirika ya uhifadhi, na pia wanasayansi, sekta ya kibinafsi na wafadhili, kwa kushirikiana, na chini ya ushauri wa IPLCs, ikiwemo kupitia michakato ya idhini isiyokuwa na malipo, ya IPLC. Mbali na kutoa usaidizi kwa IPLCs, kazi ya siku zijazo sharti itambue na kushughulikia vyanzo vya matatizo ya kimfumo Jamii za Watu Asili mahususi zinakumbana nazo.

Mwisho na muhimu zaidi, kama inavyotambulishwa katika mwanzo wa ripoti hii, IPLCs wanahitaji mbinu mbalimbali za utambuzi na uungwaji mkono kulingana na hali mbalimbali, na hii inahitaji kutambulishwa na kuombwa na IPLC wenyewe kama sehemu ya michakato ya kujisimamia na kujiimarisha (angalia Sajeve et al., 2019). Kwa hivyo, matumizi ya mapendekezo yaliyo hapa chini, na mbinu za utekelezaji wake, yatatofautiana kulingana na sifa mbalimbali za IPLCs¹¹, nyingine kwa kiwango fulani zikihitaji mbinu tofauti za haraka za usaidizi miktadha yake ya kipekee ikizingatiwa, utatizaji wa kihistoria na kisasa na matamano mbalimbali.

Kupanua na kuimarisha utambuzi wa haki

1. Kama viongozi katika usimamizi wa kimataifa wa mazingira, IPLCs sharti wawe washiriki muhimu katika majadiliano na utekelezaji wa sera za kimataifa zinazohusiana, moja kwa moja, na zinazolingiliana na mazingira na maendeleo endelevu.
2. IPLCs sharti ziungwe mkono katika jukumu lao la ulinzi, katika azimio lao la vipaumbele na mitazamo wanayojibainishia kwa maendeleo endelevu, na katika uhifadhi na matumizi ya ardhi yao na maeneo yako. Kimsingi, usaidizi huu unapaswa kuzuia kuanzishwa kwa maendeleo ya nje (kama vile uzalishaji wa nishati, ukuaji wa miji na mshinikizo wa kilimo cha viwanda) na pia hatua zinazopendekezwa za uhifadhi kutoka nje katika ardhi za IPLC bila kwanza kupata idhini yao isiyolipishwa .
3. Kuna haja kubwa ya kuheshimu, kutambua na kurasimisha haki za muda za umiliki wa pamoja na kimila wa IPLCs wa ardhi, maeneo, maji na rasilimali zao ambazo jamii hizi zimemiliki kitamaduni au kiusimamizi, ili waendele kuishi na kustawi. Zaidi ya hayo, kupata haki za ardhi za IPLC kunaweza kuwa njia nafuu ya kukabiliana na mabadiliko ya tabianchi na kuharakisha maendeleo endelevu¹².
4. Wakati mwingiliano na maeneo yanayolindwa chini ya uongozi wa washiriki wengine isipokuwa IPLCs, ardhi za IPLC katika hali nzuri ya kiekolojia ni 17.5% ya ardhi ya nchi kavu duniani na kimsingi inategemea mbinu, maarifa, uvumbuzi na maadili ya IPLCs. Jukumu hili muhimu linapaswa kutambuliwa zaidi. Kuonyesha mipaka na utafiti zinakuwa zana nzuri za kufanikisha mambo hasa zinapotumika pamoja na sera na vitendo vinavyotumia matokeo yake.

10 Kunazo hali ambapo wakati ardhi ya jamii za watu asili, na kwa kiwango kikubwa cha jamii za karibu, hazipo katika nchi za kawaida. Hii inaweza kutokana na kutatizika kwa utamaduni wa kijadi na mazoea yanayotokana na vipengele vya nje kama vile kupoteza makazi, uvamizi au athari za nje, mara nyingi inachangia kwa umaskini, hali inayosababisha kudhoofoka kwa ulinzi wa jamii hizi wa ardhi na maeneo yao. Jamii hizi 'zinazovurugwa' hazifai kutengwa na mapendekezo yafaayo yanayotolewa katika sehemu hii. Badala yake, msukumo mkubwa zaidi wa michakato ya kujiimarisha ambayo inarejesha utamaduni na uadilifu wa utawala, na kujenga uwezo wao wa kutekeleza mapendekezo haya wao wenyewe au kupitia ushirikiano na mashirika mengine, sharti viwe msingi wa hatua zaidi za kuchukuliwa. Angalia: Sajeve et al. (2019). Muhtasari wa sera ya ICCA 7. Kuhusu maana na zaidi.

11 Mtazamo mojawapo wa hivi karibuni wa kufafanua sifa za kijamii unafafanuliwa zaidi katika Saveja et al. (2019).

12 www.wri.org/news/land-matters-how-securing-community-land-rights-can-slow-climate-change-and-accelerate

5. Wakati ardhi za IPLC na maeneo yasiyo ya IPLC yanayolindwa yanapoingiliana, IPLCs (zinazojumuisha wanawake, watoto na vijana, na wazee) sharti zitambulishwe kwa uongozi wao wa kihistoria na kiusimamizi na pia hatua zao zinazoendelea za uhifadhi, zinazotokana na maarifa ya kitamaduni ya kiekolojia. Usimamizi unaoongozwa na IPLC au mipangilio ya usimamizi inayoshirikiwa kama vile mbinu za usimamizi wa pamoja unapaswa kuzingatiwa kwa mashauriano na IPLCs. Hii sharti ijumuishe mchango wa haki teuliwa za matumizi, kudhibiti na vinginenyo kunufaika kutokana na ardhi na rasilimali. Mabadiliko katika mipangilio ya usimamizi inapaswa kutekelezwa baada ya kupata idhini isiyolipishwa.

6. Kama inavyodhihirika katika ripoti hii na kwingine, IPLCs wameonyesha kuwa wana jukumu la kulinda mazingira asili¹³. Kwa hivyo, ili kuwajengea uwezo tukiendelea mbele siku za usoni, haki za IPLC za ardhi na rasilimali zinahitaji kutambuliwa ipasavyo, kulindwa na kuimarishwa. IPLC sharti watambuliwe na kuungwa mkono kama viongozi muhimu katika uhifadhi na usimamizi endelevu (katika viwango vya kitaifa na kimataifa), kwa kutumia rasilimali ambazo zinaweza kudumisha na kujenga maarifa yao yaliyopo ya maeneo asili, na ujenzi wa uwezo wao wa kusimamia ardhi kwa kiwango kikubwa ambapo vitu vinavyosababisha kupotea kwa bayoanuai na mabadiliko ya tabianchi vina athari nyingi na kubwa¹⁴.

7. Pale ambapo IPLCs wana haki zao za ardhi na maeneo yao yametambulishwa, huenda hata hivyo, wakahitaji usaidizi wa haraka wa kusajili na kupewa hati na kazi inayohitaji kufanywa mara moja, ikiwemo utetezi wa kusaidia kuimarisha na kuwezesha mazingira ya kisheria na kisera: zote pamoja, mchakato huu mara nyingi huwa mrefu, wenye changamoto na ni ghali mno¹⁵.

Kuwezesha uandalizi wa hati za IPLCs za maeneo, ardhi na maeneo ya nchi kavu ya maji

Usaidizi unahitajika kwa ajili ya uandalizi wa hati na IPLCs za maeneo, ardhi, na maji yao.

8. Usaidizi ufaao unahitajika kwa maandilizi ya hati za maeneo, maji na ardhi zinazomilikiwa na IPLCs, (ikiwemo utambuzi shiriki wa rasilimali na mbinu za utafiti za kijadi) ili kuhakikisha ushahidi zaidi kutoka kiwango cha kieneo unapatikana na kuwajibikiwa katika michakato ya kufanya maamuzi ya kitaifa na kimataifa inayoathiri IPLCs. Ushahidi kama huu pia unaweza kuarifu mbinu bora zinazoweza kutumiwa katika maeneo mengine ya IPLC, ardhi na maji.

9. IPLCs huenda wakahitaji uwezo unaoendelea, wa kutegemewa, unaoungwa mkono kupata rasilimali (kwa mfano simu mahiri, droni au vifaa vya ufuatiliaji) kwa ajili ya maandalizi ya hati.

10. Kushiriki maarifa na kujenga uwezo katika lugha kadhaa, ikiwemo lugha asili, na pia zana na mbinu zifaa za kitamaduni, zinaweza kuimarisha na kusaidia utawala sawa na udhibiti ufaao, na kuongeza uwezo wa kuimarisha utawala na udhibiti unaoongozwa na IPLC.

IPLCs wanahitaji kupata data bora.

11. IPLCs wanahitaji kupata data bora. Uwekaji imara wa hati, katika kiwango cha eneo hasa, kunahitaji uwezo wa kupata picha za ubora wa juu na data ya utambuzi wa rasilimali na jamii, ambayo inajumuisa kuweka katika maandishi thamani za kimazingira, kijamii, kiuchumi na kitamaduni ambazo ardhi yao inamiliki.

12. Kazi zaidi inahitajika ili kuandaa ramani na hati za maeneo ya pwani na majini chini ya uongozi na umiliki wa IPLC, kuwezesha tathmini zinazolenga ardhi kama zile zinazoripotiwa hapa kupanuliwa hadi maneno ya baharini.

13. Mashirika ya uhifadhi sharti yatumie uwezo mkubwa wa sayansi ya kijamii na ongezeko la uhamasishaji wa kijamii wa vipengele muhimu vya ustawi wa binadamu kwa ajili ya uhifadhi jumuishi na masuala yanayohusiana kama vile jinsia, haki za kibinadamu, ujumuishaji wa watoto na vijana, na umuhimu wa mbinu za kujikimu. Kwa mfano, mafunzo yanaweza kupanuliwa kujumuisha mbinu za sayansi ya kijamii na uundaji wa zana za kitaaluma na rasilimali kwa ajili ya utekelezaji katika tathmini na ufuatiliaji ya mradi.

14. Kuna haja ya kuunda na kutumia kanuni bora zaidi za ukusanyaji wa data, umiliki wake, ni nani anayeweza kuipata, na jinsi ya kuulinda. Mbali na hayo, sharti kuwepo na uwekezaji katika kuunda viwango na miongozo ya jinsi ya kufanya hili kwa njia ambayo inaheshimu na kulinda maslahi ya washirika wa IPLC¹⁶.

15. Zaidi ya kuweka vipaumbele, wataalamu wa IPLCs wanapaswa kuwa na fursa za kushirikiana na ikiwezekana kuongoza ukusanyaji wa data, uundaji ramani, utayarishaji, uchanganuzi wa data, uwekaji mikakati na mawasiliano ya matokeo.

13 Angalia mifano kadhaa iliyoandikwa katika www.iccaconsortium.org/index.php/category/national-local-en/grassroot-discussions-en/. Pia angalia FAO na FILAC (2021) Utawala wa misitu na jamii asili na kikabila. Fursa ya hatua za tabianchi katika Amerika Kusini na Karibea; na Wanamisitu Wasioonekana wa IIED (2020). Tathmini ya mitazamo ya utambuzi mpana na usambazaji wa usimamizi endelevu wa misitu na jamii za maeneo. Kwa tafakuri kuhusu jukumu la kihistoria ya IPLC katika uhifadhi pia angalia tanbihi 47 katika Kiambatisho I.

14 Ripoti hii inaonyesha IPLCs zimekuwa walenzi wazuri wa mandhari asili ya dunia (pia angalia tanbihi), hata bila haki zao kutambulishwa. Hata hivyo, ni mbali na madhumuni na mipaka ya ripoti na tathmini hii ili kuweka mapendekezo yanayohusiana na uwajibakaji wa IPLCs. Badala yake, matokeo yanaweza kusaidia zaidi kujenga mazungumzo na utekelezaji wa uamuzi wowote unaohusiana na haki, wajibu na uwajibikaji kutoka washiriki wote.

15 Notess, L. and Veit, P. 2018. The Scramble for Land Rights. www.wri.org/publication/scramble-for-land-rights.

16 Angalia, kwa mfano, kanuni za OCAP za fursa za mafunzo za Mataifa ya Kwanza ya Canada – umiliki, udhibiti, na upatikanaji – kwenye fnigc.ca/ocap-training.

Kupanua misaada endelevu ya kifedha na fursa za kujenga uwezo

16. Muundo wa fursa za kujenga uwezo na misaada ya kifedha kutokana na kuamuliwa na IPLCs.

17. Mbinu kadhaa sharti zizingatiwe ili kuwezesha utiririkaji na upatikanaji wa rasilimali na msaada kwa IPLCs. Kwa mfano, wafadhili (wakiwemo kutoka sekta ya umma na ya kibinafsi) wanaweza kutoa upatikanaji mkubwa zaidi wa moja kwa moja wa msaada endelevu wa rasilimali za kifedha kwa IPLCs ambazo zinawezesha hatua zilizopendekezwa kuchukuliwa.

18. IPLCs zinaweza kuwezesha kupitia mafunzo katika usimamizi na uwezo wa kiufundi ili kushirikiana na wafadhili na kusimamia miradi inayokuja na majukumu ya kimkataba¹⁷.

Kazi zaidi inahitajika ili kupata vyanzo kadhaa vya fedha.

19. Usaidizi wa kwa ajil ya uhifadhi na kujikimu unaweza kutolewa kupitia ufadhili wa muda mrefu, endelevu wa uhifadhi kwa IPLCs. Ufadhili endelevu kwa sasa ni changamoto kubwa kwa IPLCs, hasa katika maeneo ya ndani zaidi yasiyofikika. Kazi zaidi inahitajika kufanywa ili kupata vyanzo kadhaa vya ufadhili, ukiwemo ufadhili wa wanawake wa jamii asili.

20. IPLCs wanapaswa kuwezesha zaidi ili kuendesha maendeleo yanayowiana na njia za kujikimu za maisha yao, yanayoshughulikia haki za pamoja za kibinadamu na matamano, yanayotambua maadili ya kijamii na kitamaduni, yanayohakikisha idhini ya bila malipo, ya awali na inayotokana na kuarifiwa, na yanayojumuisha Mkakati wa Tathmini ya Athari za Kijamii na Kimazingira inayoonyesha athari

zinazoweza kutokea kwa thamani, haki na rasilimali zao. Maarifa yanaweza kupatikana, kwa mfano kutoka kwa Akwe: Kon Guidelines¹⁸ and UNDRIP¹⁹. Ingawa kuna mifumo kadhaa ya kijamii na kimazingira na mifumo yenye viwango tofauti vya kujitolea, inahitaji kuoanishwa vyema na kuimarishwa katika sheria za kimataifa za haki za binadamu²⁰. Hii pia itasaidia kuunga mkono na kufuatilia uzingatiaji wa sheria.

21. Mbinu za kisiasa, kisheria, na kifedha zinahitajika ili kudumisha mifumo waliyojiwekea IPLC ya usimamizi, haki za kijamii, majukumu yao na njia za kujikimu. Mbinu kama hizi zinapaswa kuzingatia changamoto mbalimbali wanazokumbana nazo IPLC, ikiwemo kutengwa, kupungua kwa idadi ya watu na watu wanaozeeka, ukosefu wa huduma msingi, na ukuaji wa miji, ikikumbukwa kwamba nyingi za changamoto hizi zinaweza kuathiriwa na mabadiliko ya ghaffa. Sera na mbinu sharti ziwe jumuiishi, zenye mwingiliano utamaduni, na zenye kuzingatia mahitaji ya Jamii za Watu Asili, wanawake na makundi mengine yaliyotengwa.

Kuongeza matumizi ya mbinu zifaazo za uhifadhi

22. Kupanua uongozi katika uhifadhi kunaweza kujumuishwa kama mbinu ya kusaidia IPLCs katika mikakati yao wenyewe ya uhifadhi. Hii inajumuisha kukwepa ulazimishaji wa uongozi kinzani kama vile maeneo (yasiyo ya IPLC) yanayolindwa. Hatua hii pia inajumuisha kutenga maeneo yanayolindwa na OECMs kwenye ardhini za IPLC pale ambapo haya yanaombwa na kusimamiwa (ikiwemo kupitia usimamizi unaoshirikiwa) na IPLC wenyewe.

IPLCs zinaweza kuwezesha kwa kuwajengea uwezo wa kufuatilia.

23. Hatua zinaweza kuchukuliwa ili kufanya kazi kwa karibu na IPLCs na mashirika ya serikali katika hali ambazo uteuzi wa kitaifa unaongozwa na maeneo yanayolindwa na kuhifadhiwa na IPLC ili kupunguza tishio zinazoibuka, kama vile uchimbaji haribifu wa madini, upanuzi mkubwa wa viwanda vya kilimo na miradi ya nishati.

24. IPLCs wanaweza kuwezesha kwa kuwajengea uwezo ili kufuatilia na kushughulikia ifaavyo uvamizi kutoka washiriki wengine kama njia ya kupunguza tishio. Ni muhimu kuimarisha mifumo inayomilikiwa na IPLCs wenyewe ya ufuatiliaji, usimamizi na uwajibikaji ili kuupa uendelevu kwa mifumo yao ya kitaasisi na kiutawala, kuhakikisha kwamba maeneo yao yanaweza kudumishwa na kuendelea kutoa huduma za kitamaduni na za mifumo ya kiekolojia.

¹⁷ Vivyo hivyo, FAO na FILAC (2021) wanashikilia kuwa: 'ni muhimu kuwezesha katika kuboresha usimamizi wa maeneo asili ya Kiafrika na mashirika ya kiasili na kikabila. Hii inahitaji kuwepo kwa usawa katika ya kuimarisha uwezo wa kiufundi na usimamizi wa jamii asili na wa kikabila na kutumia michakato ya ushiriki zaidi: kupanua uwezo wao, huku yakiimarisha mizizi yake katika eneo. Muda unaposonga, miundo mpya na "mseto" zaidi sharti iibuke ili kwenda sambamba na kufadhali jamii na mashirika yake. Hatua hizi zote lazima zitoe vipaumbefe muhimu zaidi kwa wanawake na vijana kufanya maamuzi.

¹⁸ Akwe:kon guidelines are available at www.cbd.int/doc/publications/akwe-brochure-en.pdf.

¹⁹ Mkataba wa Umoja wa Mataifa wa Haki za Jamii za Watu Asili unaweza kupatikana kwenye www.un.org/development/desa/indigenouspeoples/declaration-on-the-rights-of-indigenous-peoples.html.

²⁰ Kwa sababu hii Global Landscapes Forum (GLF), Indigenous Peoples Major Group (IPMG) For Sustainable Energy na Rights and Resources Initiative (RRI) wanashirikiana kuunda mkusanyiko wa kanuni rahisi zinazotumia mahitaji ya kisheria ya kimataifa yaliyopo na viwango vya mbinu bora (inajulikana kama kiwango cha dhahabu) ili kuongoza hatua na uwekezaji wote katika kiwango cha mandhari asili zinazoungua mkono mashirika na taasisi za kiraia, kampuni na wawekezaji, - licha ya ikiwa ni ya kieneo, kitaifa na kimataifa.

25. Ardhi za IPLCs zinapaswa kujumuishwa kwenye malengo ya uhifadhi ya eneo mara tu wanapotambuliwa ipasavyo, na kwa idhini isiyolipishwa, kutoka kwa warithi wao wa IPLC.

Kupanua ajenda ya utafiti na ujumuishwaji wa uongozi wa IPLC

26. Upanuzi na uwezesaji wa ubora na wingi wa data ya maisha ya baharini na maji safi inayotumika katika aina hizi za uchanganuzi lazima upewe kipaumbele. Hii itahakikisha uwakilishi mkubwa na sahihi zaidi wa IPLCs na majukumu yao kama warithi na walinzi wa rasilimali za pwani, maisha ya baharini na maji safi na makazi yao yanayohusiana.

27. Utafiti unapaswa kuzingatia masuala mwingiliano na ya sayansi ya kijamii kama vile ustawi wa mwanadamu, jinsia, vijana na maendeleo. Kama walivyo washiriki wengine kama vile serikali na wafadhili, mashirika ya uhifadhi sharti yapanue uwezo wao wa sayansi ya kijamii na usaidizi kwa IPLCs katika uchunguzi na kuimarisha zaidi maadili ya imani, kitamaduni na njia za kujikumu za ardhi ya IPLC.

28. Utafiti unapaswa kuzingatia manufaa mengine ya kimazingira mbali na yale yanayohusiana na mfumo mazingira asili pekee, kama vile michango ya ardhi ya IPLC kwa kupunguza na kurekebisha tabianchi (kwa mfano kutimiza mahitaji ya maji ya siku za baadaye) na suluhisho zinazotokana na mazingira, na afya ya binadamu (kwa mfano uzuiaji wa janga kubwa). Maadili ya urithi wa kibayolojia na kitamaduni wa ardhi za IPLC hayawezi kuzingatiwa au kupimwa kwa kifedha, katika hali nyingine

huenda ikawa njia nzuri na ikiwezekana yenye manufaa kufanya thamani ya kiuchumi ya huduma za mfumo asili zinazotokana na ardhi ya IPLC.

29. Kuna haja ya kuchunguza uhusiano baina ya shinikizo za maendeleo na ukiukaji wa haki za kibinadamu, ikiwemo ukiukaji dhidi ya watetezi wa haki za binadamu na watetezi wa mazingira. Hii inajumuisha kutambua jinsi sera za serikali zinaweza kuzuia kwa ufanisi ukiukaji wa haki za kibinadamu ambazo zinahusiana na uhifadhi.

30. Utafiti unapaswa kuchunguza mifumo ya kiteknolojia ambayo inaweza kusaidia mbinu zilizoboreshwa za ufuatiliaji na utekelezaji ufaao wa hatua za ulinzi kwa ajili ya ardhi za IPLCs.

31. Kuna haja ya kuelewa kikamilifu athari za ukosefu wa usalama wa umiliki kwa mbinu za usimamizi wa ardhi na matokeo na michakato ya kiekolojia inayohusiana. Hata hivyo, tafiti hazipaswi kuongeza chumvi masuala ya migogoro inayohusiana na madai na haki za ardhi, kuhujumu ushirikianoambao mashirika mengi - kama vile yale yanayowasilishwa na wachangiaji wa ripoti hii - wanalenga kukuza.

32. Mikakati ya ushirikiano na kushiriki mbinu za utafiti na data inaweza kusaidia kuhimiza uwazi ambao matokeo yake yanaweza kuwa upatikanaji wa maarifa zaidi kwa wote. Kutafuta njia za kuelewa zaidi kiwango na mikakati ya usimamizi wa ardhi za IPLC unaotofautiana unahitaji utafiti zaidi wa pamoja.

Kama ilivyoangaziwa katika tathmini hii ya kimataifa, kuna mapengo ya utafiti ambayo, yakijazwa, yatasaidia kuunga mkono IPLCs kulinda ardhi na maji yao na kuunga mkono njia zao za kujikumumu kwa masharti yao wenyewe, kutoa manufaa katika viwango kadhaa kwa ajili ya mazingira asili na watu. Kazi zaidi inahitaji kufanywa katika viwango vya kitaifa na kieneo ili kubaini hatua na uchunguzi zaidi ambao utasaidia IPLCs katika miktadha hii. Kujenga hifadhidata pana, imara na sahihi zaidi ya ardhi ya IPLC kunaweza kuchukua muda, ushirikiano na nia ya kusadia kuhakikisha kuwa hakuna mbaya au hatari zinazotokana na mchakato huu.

Kazi zaidi inahitaji kufanywa katika viwango vya kitaifa na kimaeneo

Mwito wa kushirikiana kuchukua hatua

Ripoti hii ni matokeo ya ushirikiano wa kwanza na mpana wa mashirika na watu binafsi kutoka jamii mbalimbali walio Shiriki lengo moja: kuelewa vyema zaidi, kuangazia na kusaidia IPLCs na jukumu lao muhimu kama warithi na walinzi wa ardhi, maeneo, rasilimali na maji yenye thamani zaidi kwa mfumo mazingira asili, mnepo wa tabianchi na mifumo ya kiekolojia. Ili kujenga zaidi mwito kwenye lengo hili linaloshirikiwa, washiriki wananuia kuendeleza ukuaji wa sayansi, sera na mbinu katika kuunga mkono IPLCs huku tukiwashirikisha pia. Tunahimiza wengine kuitikia mwito huu wa kuchukua hatua ya pamoja kama sehemu ya mchakato huu:

Kama washiriki wa ripoti hii, tunajitolea kutoa tajriba yetu kwa pamoja, kukusanya nguvu na rasilimali kuendeleza sayansi, sera na mbinu zinazounga mkono Jamii za Watu Asili na Jamii

za Karibu na hatua zao za kulinda, kuhifadhi, kuyadumisha na kurejesha ardhi na maji yao, na katika kulinda na kuheshimu haki zao za kibinadamu. Pia tunatoa mwito kwa serikali, Mashirika ya Kimataifa yasiyo ya Serikali, Mashirika yasiyo ya serikali, asasi za kiraia, pamoja na wadau wengine, wakiwemo sekta ya kibinafsi, kujiunga nasi katika hatua hii. Ripoti hii ni hatua ya kwanza katika kujitolea kufanya uwezo wetu wa kisayansi na kiufundi na hatua zinazopatikana ili kusaidia kuharakisha utambuzi wa haki za Jamii za Watu Asili na Jamii za Karibu, na kulinda maeneo na rasilimali zao kulingana na data ya kimaeneo na kitakwimu na ushahidi wa kisayansi, ikiambatana na kuungwa mkono na maarifa ya wataalamu wa kitamaduni na kijadi kama msingi wa maamuzi ya sera, sheria na utetezi.

Kama washiriki katika ripoti hii, tunajitolea na kuyaalika mashirika mengine yote ya uhifadhi kuheshimu na kutekeleza viwango vya haki za kibinadamu (ikiwemo Mkataba wa Umoja wa Mataifa (UN) wa Haki za Jamii za Watu Asili na mikababa mingine inayohusiana kama vile Mkataba wa Shirika la Umoja wa Mataifa la Kazi kuhusu Jamii za Watu Asili na Kabila, 1989 Nambari. 169), kuunda, kutumia na kufuatilia vipengele vya kijamii na mazingira vya kulinda, na kuisaidia mifumo ifaayo ya utawala, maarifa na kujitetea ya vizazi vya sasa na vya siku zijazo vya Jamii za Watu Asili na Jamii za Karibu.

Kutokana na hili, tunajitolea kushikilia na kuheshimu kikamilifu haki za kipekee na zinazitofautisha Jamii za Watu Asili na Jamii Miliki za Eneo. Tunajitolea kushirikiana zaidi pamoja kwa kuongozwa na kanuni zinazoshirikiwa na mbinu zilizoafikiwa za kuunga mkono uwezo wa kujitetea na kujiwezesha wa Jamii za Watu Asili na Jamii za Karibu, kutambua jukumu lao la uongozi na kuongoza katika uhifadhi jumuishi na ufao wa bayoanuai, maendeleo endelevu, na kupunguza mabadiliko ya tabianchi.

4. Hitimisho

Viongozi wengi duniani walitumia mkutano Mkuu wa Bayoanuai wa UN uliofanyika Septemba 2020, kama maandalizi ya maadhimisho ya Mwongo wa Umoja wa Mataifa wa Urejeshaji (UN Decade on Restoration) yanayokuja, ili kuangazia jukumu muhimu ambalo IPLC huchangia katika kudumisha, kurejesha na kuthamini mazingira asili. Kama inavyoelezwa katika ripoti, kuna ushahidi unaokua wa viwango kadhaa unaoangazia historia na maarifa muhimu ya wale ambao wanaishi karibu na ardhi na maji ambayo dunia inategemea. Uchunguzi uliokamilishwa hapa unahusisha ardhi ya IPLC na hali nzuri ya kiekolojia, na zaidi unachunguza shinikizo, tishio na fursa zinazohusiana na ardhi hizi na wale ambao wanazimiliki na kuzisimamia.

Maendeleo ya kupata malengo yanayoambatana na kuhusiana na hali ya kimataifa yakiwemo yale malengo husishi ya 30% ya jumla ya maeneo yanayolindwa na kuhifadhwa kufikia 2030, hii itategemea, kuzingatia

Ufanisi katika kufikia malengo ya kimataifa ya bayoanuai, yakiwemo 30 kwa 30 yatategemea uongozi, majukumu, na michango ya IPLCs.

uongozi, majukumu na michango (ya kihistoria na ya sasa) ya IPLCs wakiwemo wanawake, watoto, vijana na wazee, na pia kuunga mkono tofauti katika utawala wenye usawa. Huku 32% ya ardhi duniani ikimilikiwa na kusimamiwa na IPLCs – na 64% ya ardhi hii ya IPLC ikiwa katika hali

Mchango wa ardhi ya IPLC kwa malengo ya uhifadhi yanayotegemea eneo utategemea utambuzi wao ufao na usaidizi unaoendelea.

nzuri ya ya kiekolojia – ni wazi kwamba IPLC sharti wawe washiriki muhimu katika kufanikisha malengo mapya na mengi ya uhifadhi. Uchanganuzi wa shinikizo zinazoweza kutokea wa siku zijazo, hata hivyo, unaonyesha kwamba uhifadhi unaoendelea wa ardhi hizi hauwezi kupuuzwa. Shinikizo hizi zinaweza kutokea, zikichanganyika na ukosefu mpana wa urasimishaji wa haki za IPLCs za ardhi na rasilimali zao, inapendekeza kwamba mchango wa ardhi za IPLC kwa malengo ya uhifadhi kulingana na eneo unategemea utambuzi wao ufao na uungwaji mkono unaoendelea.

Hili likiimarishwa, ardhi hizi pana zina uwezo wa kudumisha bayoanuai, kukuza utambuzi wa haki tofauti za binadamu, kudumisha uhusiano katika mandhari mbalimbali, na kutoa suluhisho asili kwa aina mbalimbali za changamoto zinazokumba jamii, ikiwemo kupunguza athari za mabadiliko ya tabianchi, kuendeleza huduma za mfumo wa kiekolojia, na kulinda afya ya mwanadamu. Wakati huo huo, tamaduni tofauti, maarifa na desturi za IPLCs zitaendelezwa.

Mwishowe, watu wote na mazingira asili yatanufaika.

